

แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่าย
การศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

The Safety Policy Management Guidelines Based on Ariyasacca 4
of Schools at the Fifth Educational Network, Chatubhumi Srivijaya,
Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2

พงศ์พันธ์ พฤกษ์ศรี

พระครูสุเมธปริยัติคุณ

ปรีชา สามัคคี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Pongpan Priksasri

Phrakhu Sumetpariyattikun

Pricha Samakkhi

Maha Chulalongkorn Rajavidyalaya University

Email: 6703202077@mcu.ac.th

รับบทความ: 17 มีนาคม 2569; แก้ไขบทความ: 17 เมษายน 2569; ตอรับบทความ: 22 เมษายน 2569

Received: March 17, 2026; Revised: April 17, 2026; Accepted: April 22, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาและเพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา ใช้ระเบียบวิธี วิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลเชิงลึกจำนวน 5 รูป/คน สอนทากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยและแบบประเมินการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายและแผนงานด้านความปลอดภัย มีคณะกรรมการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งผลให้เหตุการณ์ความรุนแรง อุบัติเหตุ และการละเมิดสิทธิลดลงอย่างเห็นได้ชัด มีความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัย เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีสุขภาวะทางกายและจิตใจที่ดีขึ้น 2) แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 มีผลการดำเนินงานส่งผลให้สถานศึกษามีระบบเฝ้าระวังและจัดการความเสี่ยงที่ชัดเจน ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัย เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีสุขภาวะทางกายและจิตใจที่ดีขึ้น เหตุการณ์ความรุนแรง อุบัติเหตุ และการละเมิดสิทธิลดลงอย่างเห็นได้ชัด ขณะเดียวกันบรรยากาศภายในสถานศึกษามีความสงบ ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 3) การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ : การบริหารความปลอดภัย; ความปลอดภัยในสถานศึกษา; อริยสัจ 4

Abstract

This qualitative research aimed to (1) study existing safety policy management; (2) investigate safety administration guidelines based on the Four Noble Truths (Ariyasacca 4); and (3) propose and evaluate these guidelines. Data were collected from 15 in-depth interviews, five expert interviews, and a seven-specialist discussion, then analyzed using inductive analysis and focus group evaluation.

Findings: 1) Existing policies include student care committees that reduce violence, accidents, and rights violations while improving safety and health awareness. 2) Guidelines enhance school awareness of privacy and safety, decreasing harassment and violations while creating a clean, caring, and efficient learning environment. 3) Specialists agreed that the Four Noble Truths-based guidelines were feasible, appropriate, and beneficial for school contexts.

Keywords: Safety Policy Management; Safety School; the Four Noble Truths (Ariyasacca 4)

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยเฉพาะในบริบทของโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบสนับสนุนหลายด้าน หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญคือ “ความปลอดภัยในสถานศึกษา” ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต การเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งพัฒนาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย ปราศจากภัยคุกคามทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยมุ่งให้โรงเรียนเป็น “พื้นที่แห่งความสุข” สำหรับนักเรียนทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และทั่วถึง (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ตลอดจนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในทุกช่วงวัย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561)

จากทิศทางนโยบายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาไม่ได้จำกัดเพียงการจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความปลอดภัยด้านจิตใจ จริยธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมโรงเรียนอย่างมีคุณค่า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

นอกจากนี้ นโยบายการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดทิศทาง “การศึกษาขั้นพื้นฐาน วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” โดยมุ่งเน้นให้สถานศึกษาให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา จากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะที่ดีของผู้เรียน สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่หรือสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การ

ดำเนินงานด้านความปลอดภัยได้กำหนดมาตรการสำคัญภายใต้แนวคิด “3 ป” ได้แก่ การป้องกัน การปลูกฝัง และการปราบปราม (กรมส่งเสริมการเรียนรู้, 2566) เพื่อให้เกิดระบบการป้องกัน ดูแล ช่วยเหลือ เยียวยา และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นเอกภาพ มีฐานข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ สามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน โดยผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาจำเป็นต้องเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางการป้องกันภัยรูปแบบต่าง ๆ ผ่านสื่อและกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามี “ระบบบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา” (School Safety Management System) ที่ครอบคลุมทั้งการประเมินความเสี่ยง การวางแผน การป้องกัน และการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน อย่างไรก็ตาม จากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในหลายพื้นที่ พบว่ายังมีสถานศึกษาบางแห่งที่ดำเนินการด้านความปลอดภัยอย่างไม่ครบถ้วน ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และยังไม่ได้เชื่อมโยงกับหลักคิดด้านคุณธรรมและจิตวิญญาณอย่างลึกซึ้ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

ในการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางความปลอดภัยในสถานศึกษาส่วนใหญ่เน้นกระบวนการบริหาร ยังไม่มีงานวิจัยที่บูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ “หลักอริยสัจ 4” ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นหลักธรรมที่มีโครงสร้างสอดคล้องกับกระบวนการแก้ปัญหาเชิงระบบ กล่าวคือ การกำหนดปัญหา (ทุกข์) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดสภาพที่พึงประสงค์หรือเป้าหมาย (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางหรือวิธีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา (มรรค) (พระธรรมปิฎก, 2552) ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงสามารถช่วยให้ผู้บริหารและครูมีกรอบแนวคิดที่เป็นระบบในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และกำหนดแนวทางพัฒนาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ความปลอดภัยถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในช่วงวัยที่ต้องการการดูแลและคุ้มครองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างใกล้ชิด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 (2568) จึงได้กำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของเขตพื้นที่การศึกษา โดยมุ่งให้โรงเรียนทุกแห่งในสังกัดเป็น “พื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน” ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบป้องกันเหตุฉุกเฉิน การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม และภัยจากสภาพอากาศ รวมถึงปัญหาทางสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักเรียน เช่น ความรุนแรง การล่วงละเมิด และอุบัติเหตุต่าง ๆ จากข้อมูลการประเมินความเสี่ยงที่ผ่านมา พบว่าโรงเรียนบางแห่งยังขาดมาตรการความปลอดภัยที่ชัดเจน หรือยังไม่มีระบบแจ้งเตือนเหตุฉุกเฉินและระบบดูแลนักเรียนในภาวะวิกฤติที่เป็นรูปธรรม จึงมีการผลักดันให้โรงเรียนทุกแห่งจัดทำแผนบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผ่านการอบรม และกิจกรรมรณรงค์ด้านความปลอดภัยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นสารสนเทศสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย วางแผน และพัฒนาระบบบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในมิติ ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

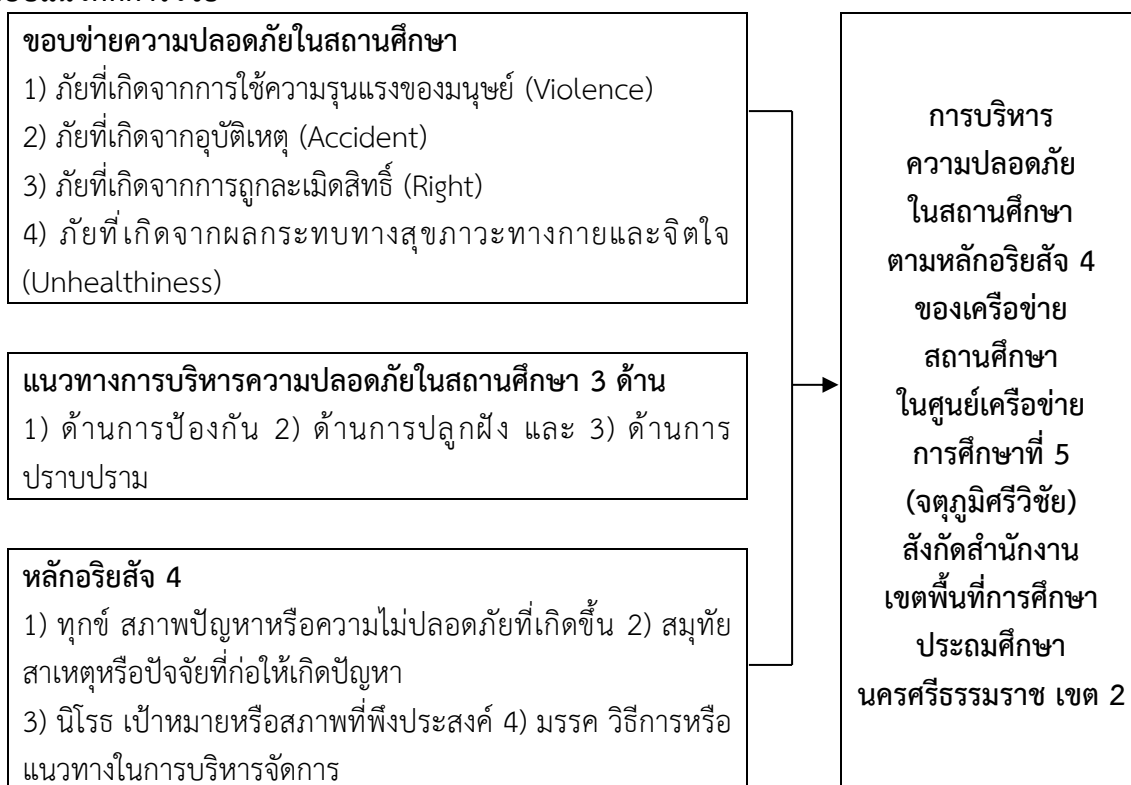
การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการในระดับการวางแผนการดำเนินงาน และการประเมินผล ที่มุ่งป้องกันและลดความเสี่ยงจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ (กรมส่งเสริมการเรียนรู้, 2566) เป็นการดูแลและเตรียมมาตรการป้องกันล่วงหน้าเพื่อให้นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (จารุวรรณ เหยิบโธสงค์, 2563) เพื่อสร้างความมั่นใจและความสุขกายสบายใจให้แก่ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านมาตรการและวิธีการที่เหมาะสม รวมถึงควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (พชฎ นรสิงห์ และสิริญา โภษะ, 2567)

การบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษามีความสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงภัยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งเรียนรู้วิธีป้องกันตนเองจากอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สิน (กัมปนาท นาคบัว และคณะ, 2565) หากสถานศึกษามีระบบความปลอดภัยที่เหมาะสม จะช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และลดผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงหรือภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้ (ธนัทธวัฒน์ วรวัชรบวรชัย และคณะ, 2567)

หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธศาสนาใช้ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาของชีวิต (วาสนา จินดาสวัสดิ์ และคณะ, 2564) ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557) โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการคิดเชิงเหตุผลที่เริ่มจากการระบุปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดเป้าหมายของการแก้ไขปัญหา และการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว (ชนาธิป ศรีโท, 2563)

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยตามระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารความปลอดภัยของสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 5 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป 7 คน ครูผู้รับผิดชอบครูผู้รับผิดชอบงานการดูแลอาคารสถานที่ 2 คน ครูผู้รับผิดชอบงานกิจกรรมนักเรียน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 29 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับ สภาพการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยผลการพิจารณาความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าความสอดคล้องสูงกว่า 0.5 ขึ้นไป

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) แล้วเขียนในรูปของประโยคพรรณนา

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2 คน ศึกษาพิเศษ 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไป 1 คน และพระภิกษุที่มีคุณวุฒิทางการศึกษา 1 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 4 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) แล้วเขียนในรูปของประโยคพรรณนา

ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน คือ ประธานกลุ่มเครือข่าย 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2 คน ศึกษาพิเศษ 1 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน และนักวิชาการศาสนา 1 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบประเมินการสนทนากลุ่มโดยกำหนดประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อปรับแก้หรือเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ และด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ โดยสถานศึกษามีการจัดทำแผนและมาตรการด้านความปลอดภัยที่ชัดเจน มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยง การจัดครูเวรดูแลนักเรียน การให้ความรู้ด้านสิทธิเด็กและทักษะชีวิต ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ส่งผลให้บรรยากาศในสถานศึกษามีความปลอดภัยมากขึ้น นักเรียนมีความตระหนักในการดูแลตนเอง มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และเหตุการณ์ความรุนแรงหรืออุบัติเหตุร้ายแรงมีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้าน

งบประมาณ บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ภาระงานของครู ระบบฐานข้อมูลด้านความปลอดภัยที่ยังไม่เป็นระบบ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนที่ยังไม่ต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผลการศึกษาสภาพแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาพบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานตามแนวทาง 3 ป ได้แก่ การป้องกัน การปลูกฝัง และการปราบปราม โดยด้านการป้องกัน สถานศึกษามีการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การแต่งตั้งคณะกรรมการความปลอดภัย และการซ้อมแผนเผชิญเหตุอย่างสม่ำเสมอ ด้านการปลูกฝัง มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัย การเคารพสิทธิ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ผ่านกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต ส่วนด้านการปราบปราม มีการจัดตั้งระบบเฝ้าระวังและรายงานเหตุการณ์ การควบคุมพฤติกรรมเสี่ยง และการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังประสบปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ระบบข้อมูลด้านความปลอดภัย และการบูรณาการการดำเนินงานให้เป็นวัฒนธรรมร่วมของสถานศึกษา จึงควรพัฒนาระบบบริหารความปลอดภัยอย่างเป็นองค์รวม เสริมสร้างศักยภาพบุคลากร และสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อให้การบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

พบว่า สถานศึกษาสามารถบูรณาการหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เข้ากับการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการตระหนักรู้ถึงสภาพปัญหาและความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ในการสร้างสถานศึกษาที่ปลอดภัย และการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรการการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามแนวคิด 3 ป ได้แก่ การป้องกัน การปลูกฝัง และการปราบปราม เพื่อสร้างระบบความปลอดภัยที่ครอบคลุมและยั่งยืนในสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า แนวทางการบริหารความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ มุ่งเน้นการป้องกันและลดพฤติกรรมความรุนแรงผ่านระบบเฝ้าระวัง การพัฒนาทักษะชีวิต และการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุเน้นการสำรวจและลดความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อม การพัฒนามาตรการป้องกัน และการเตรียมความพร้อมในการรับมือเหตุฉุกเฉิน ส่วนด้านการถูกละเมิดสิทธิมุ่งคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้เรียนผ่านระบบดูแลช่วยเหลือ การให้ความรู้ด้านสิทธิเด็ก และการสร้างช่องทางร้องเรียนที่ปลอดภัย ขณะที่ด้านผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจมุ่งส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียนผ่านการพัฒนาทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการบูรณาการหลักอริยสัจ 4 กับมาตรการบริหารความปลอดภัยดังกล่าว ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการปัญหาความปลอดภัยได้อย่างเป็นระบบ มีเหตุผล และนำไปสู่การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

พบว่า แนวทางดังกล่าวมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ชื่อเรื่อง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของแนวทาง และ 4) แนวทางการดำเนินงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้ร่วมพิจารณาและประเมินความเหมาะสมของแนวทางดังกล่าว ซึ่งผลการประเมินพบว่า แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา

ทั้งนี้ แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาดังกล่าวครอบคลุมการบริหารความปลอดภัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ และด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ การป้องกัน การปลูกฝัง และการปราบปราม ควบคู่กับหลักการดำเนินงานตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย และกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และมีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายและแผนงานด้านความปลอดภัย มีคณะกรรมการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งผลให้เหตุการณ์ความรุนแรง อุบัติเหตุ และการละเมิดสิทธิลดลงอย่างเห็นได้ชัด มีความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัย เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีสุขภาพทางกายและจิตใจที่ดีขึ้น

2. แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 มีผลการดำเนินงานส่งผลให้สถานศึกษามีระบบเฝ้าระวังและจัดการความเสี่ยงที่ชัดเจน ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัย เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีสุขภาพทางกายและจิตใจที่ดีขึ้น เหตุการณ์ความรุนแรง อุบัติเหตุ และการละเมิดสิทธิลดลงอย่างเห็นได้ชัด ขณะเดียวกันบรรยากาศภายในสถานศึกษามีความสงบปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

1. จากการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านภัยที่เกิดจากความรุนแรงของมนุษย์ อุบัติเหตุ การละเมิดสิทธิ และผลกระทบด้านสุขภาพทางกายและจิตใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 (2568) แผนปฏิบัติการ และกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น การจัดตั้ง

คณะกรรมการความปลอดภัย การสร้างระบบเฝ้าระวัง การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิต และการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษามีลักษณะเชิงรุกและครอบคลุมมิติทั้งทางกายภาพ จิตใจ และสังคมของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานศึกษามีการกำหนดมาตรการป้องกันและการเฝ้าระวังภัยที่เกิดจากความรุนแรงของมนุษย์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติผ่านกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและทักษะชีวิตด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับงานของ วิจัยพรพจน์ โสภา และคณะ (2566) พบว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและการกำหนดมาตรการป้องกันช่วยลดความเสี่ยงด้านความรุนแรงในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจสอบอาคารสถานที่ การจัดครูเวรดูแลพื้นที่เสี่ยง และการจัดระเบียบการจราจรในสถานศึกษา รวมทั้งการบูรณาการความรู้ด้านความปลอดภัยและการปฐมพยาบาลในกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการสร้างความตระหนักให้นักเรียนรู้จักระมัดระวังตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ชญัตว์ ปานนับริย (2566) พบว่า การตรวจสอบสภาพแวดล้อมและการดูแลพื้นที่เสี่ยงช่วยลดอุบัติเหตุของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และผลการศึกษาของศตวรรษ ถวิลคำ และศิริรัตน์ ทองมีศรี (2566) พบว่า การบูรณาการความรู้ด้านความปลอดภัยในกิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมระมัดระวังตนเองมากขึ้น ทั้งสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเป็นระบบรวมถึงการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะ การคัดกรองและติดตามนักเรียนรายบุคคล รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ เป็นการป้องกันความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุและสารเสพติดมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางกายและจิตใจของผู้เรียน (พรพจน์ โสภา และคณะ, 2566) ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา และส่งผลให้บรรยากาศภายในสถานศึกษามีความสงบ ปลอดภัย และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากการวิจัย พบว่า สามารถบูรณาการเข้ากับหลักอริยสัจ 4 ได้อย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมภัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ภัยจากความรุนแรงของมนุษย์ ภัยจากอุบัติเหตุ ภัยจากการละเมิดสิทธิ และภัยจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ ซึ่งการดำเนินงานเน้นมาตรการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การป้องกันการปลูกฝัง และการปราบปราม เพื่อให้การบริหารจัดการความปลอดภัยมีความครอบคลุมทั้งการลดปัจจัยเสี่ยง การสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัย และการจัดการปัญหาเมื่อเกิดเหตุการณ์ ทั้งนี้การนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบคิดในการบริหาร ได้แก่ การตระหนักถึงปัญหาความไม่ปลอดภัย (ทุกข์) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาที่ปลอดภัย (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน (มรรค) ช่วยให้การบริหารความปลอดภัยมีความเป็นระบบ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เมื่อสถานศึกษามีระบบเฝ้าระวังและจัดการความเสี่ยงที่ชัดเจนแล้วจึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัย เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างสันติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญัตว์ ปานนับริย (2566) พบว่าสถานศึกษาที่มีระบบคุ้มครองเด็กและระบบรับแจ้งเหตุที่ปลอดภัยสามารถลดการเกิดเหตุละเมิดสิทธิเข้าได้อย่างมีนัยสำคัญ เป็นการยกระดับสุขภาวะทางกายและจิตใจ ที่ส่งผลต่อการลดระดับการแสดงออกความรุนแรงได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็พบว่าสถานศึกษามีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ เช่น การสำรวจสภาพแวดล้อม การจัดทำแผนเผชิญเหตุ และการฝึกซ้อมสถานการณ์ฉุกเฉิน ส่งผลให้อัตราการเกิดอุบัติเหตุลดลงอย่างมีนัยสำคัญสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พชฎ นรสิงห์ และสิริญญา โกษะ (2567) และ เอ็ม. อัลฟองซินา ซาลาซาร์-เอสโกโบซา (M. Alfonsina Salazar-Escoboza et. Al, 2020) พบว่า การพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยและการฝึกอบรมบุคลากรด้านความปลอดภัยสามารถลดความเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสถานศึกษามีการกำหนดนโยบายคุ้มครองสิทธิเด็ก จัดทำระบบร้องเรียนที่ปลอดภัย และการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนแก่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการป้องกันการละเมิดสิทธิทางร่างกายและจิตใจของผู้เรียนโดยเฉพาะผู้เรียนกลุ่มเปราะบาง (ศุภณัฐ วรคุณพิณิจ, 2567) ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการปลูกฝังพฤติกรรมด้านความปลอดภัยช่วยส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซานา ซาฮิด และมาริอัส ดิน (Sana Shahid and Marium Din, 2021) พบว่าการสร้างบรรยากาศความปลอดภัยทางจิตวิทยาในองค์กรการศึกษาช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจของครูและนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าที่ยืนยันว่าการบริหารความปลอดภัยเชิงระบบรวมกับการบูรณาการหลักอริยสัจ 4 สามารถส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาวะของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

3. จากการวิจัย พบว่า แนวทางดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมภัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ การทะเลาะวิวาท การกลั่นแกล้ง และการล่อลวงลักพาตัว 2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ซึ่งเกิดจากความประมาทหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย เช่น ภัยจากอาคารสถานที่ ยานพาหนะ การจัดกิจกรรมหรือเครื่องมืออุปกรณ์ 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิเด็ก เช่น การเลือกปฏิบัติ การคุกคามทางเพศ หรือการไม่ได้รับความเป็นธรรม และ 4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ เช่น ปัญหาสุขภาพจิต การติดเกม ยาเสพติด ภัยไซเบอร์ โรคระบาด หรือภาวะทุพโภชนาการ ทั้งนี้ แนวทางการบริหารความปลอดภัยกำหนดกระบวนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การป้องกัน การปลูกฝัง และการปราบปราม เพื่อเสริมสร้างระบบการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างรอบด้านและยั่งยืน นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังบูรณาการหลักอริยสัจ 4 มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการ ได้แก่ ทุกข์ (การตระหนักถึงสภาพปัญหาหรือความไม่ปลอดภัย) สมุทัย (การวิเคราะห์สาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา) นิโรธ (การกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาที่ปลอดภัย) และมรรค (แนวทางหรือวิธีการในการจัดการปัญหา) ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญุตว์ ปานนัรร้อย (2566) พบว่า การมีคณะทำงานด้านความปลอดภัยและระบบรับแจ้งเหตุที่ชัดเจนช่วยลดการละเมิดสิทธิซ้ำและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชฎ นรสิงห์ และสิริญญา โกษะ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการประเมินความเสี่ยง การจัดทำแผนเผชิญเหตุ และการซ้อมแผนฉุกเฉินอย่างสม่ำเสมอสามารถลดอุบัติเหตุได้อย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซานา ซาฮิด และมาริอัส ดิน (Sana Shahid and Marium Din, 2021) ที่ระบุว่าความปลอดภัยทางจิตวิทยาของครูมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา ซึ่งช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างสมดุล

องค์ความรู้ใหม่

ในขั้นตอนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ในสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ได้องค์ความรู้ ดังนี้

ในแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ในสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นการศึกษการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีขอบข่ายของภัยไว้จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์
2. ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ
3. ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ
4. ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ

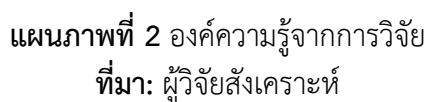
ซึ่งมีแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. มาตรการป้องกัน
2. มาตรการปลูกฝัง
3. มาตรการปราบปราม

และได้กำหนดหลักการทำงานไว้ 4 ประการตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย

1. ทุกข์ (สภาพปัญหาหรือความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้น)
2. สมุทัย (สาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา)
3. นิโรธ (เป้าหมายหรือสภาพที่พึงประสงค์)
4. มรรค (วิธีการหรือแนวทางในการบริหารจัดการ)

ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจอันดี และความสุขในการทำงาน ส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกันโดยมีองค์ความรู้ คือ การบริหารงานที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยบูรณาการควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งผลโดยตรงต่อ “ความสำเร็จของงาน” กล่าวคือ การดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา จำเป็นต้องอาศัย “การมีส่วนร่วม” ของบุคลากรภายในองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหาร โดยยึดขอบข่ายการบริหารงานแต่ละด้านเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติ ส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างยั่งยืนประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกันโดยสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ISSN: 2697-6641 (Print), ISSN: 2822-0080 (Online)
RATANABUTH JOURNAL Vol.8 No. 2: May – August 2026

1.2 ศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) ควรพัฒนานโยบาย การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารความปลอดภัย โดยจัดอบรม พัฒนา และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยง การจัดการเหตุวิกฤต การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการดูแลด้านสุขภาวะจิตสังคม ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ ความสามารถ และจิตสำนึกที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 สถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สามารถนำแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ไปใช้เป็น กรอบในการวางแผนและตัดสินใจเชิงบริหาร โดยเริ่มจากการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษา (ทุกข์) วิเคราะห์สาเหตุเชิงลึก (สมุทัย) กำหนดเป้าหมายด้านความปลอดภัยที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบท (นิโรธ) และเลือกใช้มาตรการหรือกิจกรรมที่เหมาะสม (มรรค)

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลวิจัยแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ไปใช้ในการพัฒนาระบบการป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม อย่างสมดุล โดยเน้นการป้องกันเชิงรุก และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัยแก่ผู้เรียน ครู และบุคลากร ควบคู่กับการกำหนดมาตรการจัดการเมื่อเกิดเหตุอย่างชัดเจน เป็นธรรม และคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.3 สถานศึกษาควรใช้ผลแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องมือในการประเมินและปรับปรุงการบริหารความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง โดยนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการติดตาม ตรวจสอบ และสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษามีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงทดลอง เรื่องประสิทธิผลของการนำแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

3.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัย เรื่องแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ไปยังสถานศึกษาในบริบทพื้นที่อื่น เช่น เขตเมือง เขตชนบท หรือพื้นที่พหุวัฒนธรรม เพื่อเปรียบเทียบและสังเคราะห์แนวทางการบริหารความปลอดภัยตามหลักอริยสัจ 4 ที่เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน

3.3 ควรมีการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของ ตัวชี้วัดหรือเครื่องมือประเมินการบริหารเรื่องแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 5 (จตุภูมิศรีวิชัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ที่ยึดหลักอริยสัจ 4 เป็นฐานใช้เป็นเครื่องมือมาตรฐานในการประเมินและพัฒนาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2566). *แนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). *แผนปฏิบัติการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. สำนักงานความปลอดภัย กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัมปนาท นาคบัว และคณะ. (2565). *การศึกษาแนวทางการดำเนินงานรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1* [การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].
- จารุวรรณ เหยิบไธสงค์. (2563). *การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- ชญุตว์ ปานนัปร้อย. (2566). *แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านพนาสวรรค์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย].
- ชนาธิป ศรีโท. (2563). ความเข้าใจเรื่องอริยสัจ 4 ในพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง*, 10(1), 61–62.
- ธนัทวัฒน์ วรวัชรบวรชัย และคณะ. (2567). การบริหารความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 10(1), 154–155.
- พชฎ นรสิงห์ และ สิริัญญา โกษะ. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการนอร์ทเทิร์น*, 11(2), (บทความย่อ).
- พรพจน์ โสภา และคณะ. (2566). ความร่วมมือในการบริหารกับความปลอดภัยของสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนวัดยกระบัตร์ (ชุบราชูร์นุสรณ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 5(3), (บทความย่อ).
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2552). *หลักอริยสัจ 4 กับการแก้ปัญหาชีวิต*. มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. อภท.
- วาสนา จินดาสวัสดิ์ และคณะ. (2564). นวัตกรรมการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4. *ภาวนาสารปริทัศน์*, 1(2), 50.
- ศตวรรษ ถวิลคำ และ ศิริรัตน์ ทองมีศรี. (2566). การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 42–43 สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(2), 220–221.
- ศุภณัฐ วรคุณพินิจ. (2567). การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 9(1), (บทความย่อ).
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570*.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. (2568). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Salazar-Escoboza, M. A., et al. (2020). Safety climate perceived by users of academic laboratories in higher education institutes. *Safety Science*, 121, (Abstract).

Shahid, S., & Din, M. (2021). Fostering psychological safety in teachers: The role of school leadership, team effectiveness & organizational culture. *International Journal of Educational Leadership and Management*, 9(2), (Abstract).